

УДК 334.012.64:621

О. Сороківська, канд. економ. наук, доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

О. Sorokivska

CRITERIA FOR DETERMINING SMALL BUSINESSES IN UKRAINE

Малий бізнес відіграє важливу роль у формуванні економічного середовища України, його розвиток впливає на економічне зростання, визначає насичення ринку товарами необхідної якості, сприяє створенню нових додаткових робочих місць. Особлива роль належить малим промисловим підприємствам, адже саме вони здатні підтримати гігантів промисловості у критичному становищі.

Роль малого підприємництва у житті суспільства також полягає в тому, що воно є одним із провідних секторів ринкової економіки; формується на засадах дрібнотоварного виробництва; здійснює структурну перебудову економіки, характеризується швидкою окупністю витрат, свободою ринкового вибору; забезпечує насичення ринку споживчими товарами та послугами повсякденного попиту, реалізацію інновацій, додаткові робочі місця; має високу мобільність, раціональні форми управління; формує новий соціальний прошарок підприємців – власників; сприяє послабленню монополізму, розвитку конкуренції.

Малий бізнес – це діяльність будь-яких малих підприємств та окремих громадян (фізичних осіб) з метою одержання прибутку. Практично це будь-яка діяльність зазначених суб'єктів господарювання, спрямована на реалізацію власного економічного інтересу.

Після проведення аналізу усіх підходів до трактування терміну «малий бізнес», можна запропонувати узагальнене визначення цього терміну. Малий бізнес – це мобільна, незалежна, самостійна ризикована господарська діяльність суб'єктів різних організаційно-правових форм, головним структурним елементом якої є приватна власність, яка спрямована на задоволення потреб суспільства і отримання власного прибутку. Таким чином, до основних складових визначення терміну «малий бізнес» можна віднести: господарська діяльність, ризик, приватна власність, матеріальні кошти, прибуток, мобільність.

Проблемам становлення й розвитку малого бізнесу в Україні приділяється багато уваги з боку як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Однією з найважливіших проблем економічної теорії, якій приділяється особлива увага науковців упродовж останніх півтора десятиріччя у зв'язку з «бумом малих підприємств» в економічно розвинутих країнах, є визначення критеріїв малого бізнесу. Кожна країна користується власним набором визначень, який відповідає її економічній системі та особливостям розвитку підприємництва.

Що стосується конкретно України, то існує багато думок щодо критеріїв визначення підприємств малого бізнесу. Так, згідно „Господарського кодексу України” малими (незалежно від форми власності) визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятдесяті осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної п'ятистам тисячам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні [1].

Відтак вітчизняні та міжнародні структури, які працювали у сфері малого бізнесу або займалися його підтримкою, змушені були і здебільшого використовували на практиці власні критерії, відмінні від прийнятих законодавчо. Таким чином Указом

Президента України «Про державну підтримку малого підприємництва» було введено нові критерії, які передбачали виокремлення мікропідприємств з персоналом до 10 чоловік та обсягом річної реалізації продукції (послуг) на суму до 250 тис. грн., а також малих підприємств (до 50 осіб працюючих та річний виторг – до 1 млн. грн.) [2].

У Господарському Кодексі України та програмах приватизації наводиться диференціація підприємств на крупні, середні і малі, виходячи із вартості основних виробничих фондів і значення підприємств (які займають монопольне положення, а також мають стратегічне значення для економіки й безпеки держави) [3].

У роботі І. П. Булеєва та Н. Є. Брюховецької [4] пропонується у якості основних принципів класифікації підприємств за розміром використовувати три групи показників: чисельність працівників; вартість основних фондів; річний валовий оборот.

Таким чином, можемо стверджувати, що для визначення відповідних категорій підприємств необхідно використовувати, як мінімум, два критерії: середньооблікову чисельність працюючих та обсяг виручки (валового доходу) від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт) за рік. При цьому середньооблікова чисельність працюючих за звітний період повинна складати:

- на мікропідприємствах – до 10 осіб;
- на малих підприємствах – до 50 осіб;
- на середніх підприємствах – до 250 осіб;
- на великих підприємствах – більше 250 осіб.

Відповідно обсяги виручки (валового доходу) від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт) за рік не перевищують:

- на мікропідприємствах – 500 000 грн.;
- на малих підприємствах – 1 000 000 грн.;
- на середніх підприємствах – 5 000 000 грн.;
- на великих підприємствах – більше 5 000 000 грн.

Отже, дуже важливим при вирішенні проблем розвитку малих промислових підприємств у галузі машинобудування є формування механізму, який би враховував не тільки економічні, але й організаційні аспекти діяльності малих підприємств. Таким чином, приведений огляд свідчить про те, що немає єдиної методології визначення критеріїв малих підприємств у наукових працях. Тому науково обґрунтовані роботи з державної підтримки малого бізнесу, по формуванню політики оподаткування й фінансової політики потребують класифікації підприємств по розміру, тобто їхнього поділу на малі, середні й великі підприємства, де був би врахований досвід зарубіжного, насамперед європейського законодавства й сучасні наукові розробки.

Література

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] — Режим доступа: [www/ URL: http://www.legal.com.ua/document/kodeks/000000436-15.html](http://www.legal.com.ua/document/kodeks/000000436-15.html) . — Загл. с екрана.
2. Указ Президента України „Про державну підтримку малого підприємництва” від 12 травня 1998 р. № 456/98. // Урядовий кур'єр. – 1998. – 16 травня. – № 91-92.
3. Інноваційний потенціал України та країн ЄС (порівняльний аналіз) / В. І. Карпов, О. О. Саверченко, Л.Ф. Радзієвська, І.Ю. Єгоров. – К.:УкрІНТЕІ, НДІ статистики, 2012. – 42 с.
4. Булеев И. П. Формы предприятий и их роль в современной экономике / И. П. Булеев, Н. Е. Брюховецкая // Прометей. – 2013. – № 3 (6). – С. 118 – 130.